

VOORBERICHT.

Gelijk ik altijd eenen sterken trek en genegenheid gehad heb, tot het naspooren van Oudbeden, en van het geene in vroegere en laetere tijden, in de Kerk en in de Waereld, bezonder in deeze Landen, voorgevallen is, (en welken ik met veele anderen gemeen hebbe); zoo is het niet te verwonderen, dat die zig ook uitgestrekt heeft tot het onderzoeken van het geene voorgevallen is in de Gemeente, tot welke ik van mijne eerste kindsheid af beboord, ja wel aan dewelke ik vierentwintig jaaren lang het Euangelie gepredikt heb, en op dewelke ik, boewel ik naderhand eenen Adjunct bekomen heb, alsnog die betrekking hebbe en behoude, dat ik haaren Predikant ben.

Ik heb ten dien einde altijd met oplettendheid geluisterd, na het geene mij daaromtrent van Oudeluiden uit die Gemeente is verhaald geworden; en zal, wat ik daaromtrent verstaan hebbe, in dit Werkje op zijn plaats, gemeld worden. Maar zulks raakt alleen het geene, op het einde en op zijn langst in het midden der voorgaande Eentwe voorgevallen is; en zou ik, in opzigt van het geene in het begin dier Eeuwe,

V O O R B E R I C H T.

vooral van het geene in de daaraanvolgende of zestiende Eeuw voorgevallen is, nooit iets te weeten bekomen hebben, ten waare ik twee Stukken in handen gekregen hadde: namentlijk, het Latijnsche Werk van den Eerwaardigen Heer JOHANNES KNIPPENBERG, in teven Roomsche Katholijken Pastoor, tot Titul hebbende Historia Ecclesiastica Ducatu Geldriae; dat is, Kerkelijke Geschiedenis van het Hertogdom Gelderland, gedrukt te Brussel 1719 bij Franciscus Foppens in Quarto, en dan nog eenige geschreevene Aanteekeningen van eenen N. N. JANSSEN, bij de Roomsche Gemeente te Venloo Schoolmeester geweest zijnde van het jaar 1606 tot 1608; zijnde het laatste stuk mij ter hand gesteld door den Heere Richard, een Roomsche Katholijken Heer te Venloo, ter dier tijd Advocaat bij het Hof van Justitie aldaar, thans zelf Raadsheer in dat Hof, mede een groot Liefhebber der Oubeden, en verder een Man van veel oordeel en te gelijk bescheidenheid. En heb ik uit die beiden in voorige jaaren, wanneer ik nog in mijnen welstand was, zeer vele Pasfagien niet alleen de Gereformeerde Gemeente, maar ook de Geburtenissen der Stad raakende, voor mijne Liefhebberij uitgeschreeven, edoch zonder eenige gedagten in die tijd, om daarvan ooit iets in het Licht te geven. Maar om dat ik naderhand heb begonnen te begrijpen, in opzigt van het Loek van Knippenberg, dat het niet in jaers handen is, en dat het daarbij geschreeven is in de Latijnsche Taale, die nauwelijks van eenen uit twintig verstaan wordt.

V O O R B E R I C H T.

wordt. In opzigt van de door mij overgeschrevene Aanteekeningen des Schoolmeesters, dat die na mijnen dood vermedeljk haast zullen verloren gaan, en dat zelfs het Origineele te Venloo binnen weinige jaaren waarscbijnlijk hetzelfde lot hebben zal. En dat desgelijks, het geene ik uit de mondelinge verhalen heb, schoon aan mij en eenige weinige anderen te Venloo thans nog bekend zijnde, binnen weinige jaaren geheel zal vergeeten zijn. Zijnde het aan mij reeds in mijnen korten leeftijd gebleeken, hoe ra. zaaken die nog maar weinige jaaren geleeden zijn, in het Vergeetboek kunnen geraken; en dat het gezegde van Salomo alsnog zijne waarheid heeft Pred. I of II: dat er geene gedagtenis is van de voorgaande dingen. Zou ben ik nog in latere jaaren te raade geworden, om op tijde en uren, in welke ik mij daartoe nog best in staat bevond, het geene ik in de twee bovengemelde stukken gevonden heb, en het geene verder aan mij was verhaald geworden, daar mede vergeijkende wat de Nederlandsche Geschiedboeken melden, en daar bij voegende, wat in mijnen leeftijd voorgevallen was, om dat alles in een voegzame orde te brengen, en dus daar uit dit Werkje te zamen te stellen. Met het voorneemen, om het na mijnen dood te laten drukken, wijl tog thans de Drukkers het middel is, om de zaaken ten minsten voor een ruimen tijd voor de vergeetenis te bewaren. Denknde ik, dat nog wel twee honderd jaaren zullen voorbijloopen, eer alle Exemplaaren van dit Werkje door de Boek- en Schietwormen zullen verteerd zijn.

V O O R B E R I C H T.

Ik hebbe gedacht, dat hier mede geenen ondienst zou gedaan worden, in het gemeen aan de Liefhebbers der Oude, bezonder Kerkelijke Geschiedenissen, hoedanige overal in ons Land pleegen gevonden te worden, maar voornaamlijk aan de tegenwoordige en toekomende Leden der Gemeente te Venloo, dewijl zij zullen kunnen zien, hoe het aldaar in voorige tijden is toegegaan, en hetzelfde, en wat in latere tijden voorgevallen is, daar door voor de anders onvermijdelijke vergeetenis zal bewaard blijven.

Omdat dit Werkje waarschijnlijk ook van de Roomsche Katholijken te Venloo zal gelezen worden, zoo heb ik vermeidt al wat aan hun met rede eenigen aanstoot zou kunnen geven; en heb ik om diezelfde rede overgeslagen, het geene ik anders als Predikant zou hebben kunnen zeggen, en heb meest in den trant van iemand die Geschiedenissen verhaald, geschreeven. Dus heb ik ook in een laag en gemeenen stijl geschreven, welken ik oordeele voor Werkjes van dien aart, en als men Geschiedenissen verhaald, den voegzaamste te zijn, opdat zij van allerlei soorten van lieden mogen verstaan woraen. En heb ik verder alles zoo onderscheidenlijk zoeken voortestellen, als mij doenlijk geweest is.

Vindt

VOORBERICHT.

Vindt iemand evenwel eenige misstelingen, onnoodige herhaalingen, of dat ik niet overal de zaaken met de voegzaamste uitdrukkingen voorgesteld heb, bij schrijven het toe aan mijne gevorderde jaaren, en vooral aan mijne ongestalte, in welke ik mij zedert het jaar 1757 bevonden heb, en zedert welken tijd ik niet meer geweest ben, die ik te vooren was.

Eindelijk heb ik niets kunnen schrijven, als wat ik geweten heb, en dat tot hier bekend was; en hebbe zelfs van veele zaaken, niet als bij gevolgtrekking, van zommige alleen bij gisfing, kunnen spreken.

Zal daarom iemand na mij noch koomen, die toegang zal kunnen vinden tot de Papieren en Registers, die op het Stadhuis en in de Kloosters te Venloo, noch altewel, berusten zullen, of die anaerwaards hier of daar noch iets vinden zal, en die dus tot kennis van zaaken koomen zal, welke tot hier onbekend zijn, die zal, als hij daartoe geneegenheid hebben zal, dat aan den Dag kunnen brengen, en dus deeze mijne Aanteekeningen kunnen vermeerderen en verbeeteren.

VOORBERICHT.

Tot besluit moet ik noch iets zeggen van de twee bovengemelde stukken, uit welke ik deeze mijne Aanteekeningen voor een groot gedeelte opgemaakt hebbe, en die op zooveele plaatzen zullen aangehaald worden.

De Schrijver van het Boek is (als gezegt is) eenen Johannes Knippenberg (na mijn best onthoud) Pastoor te Helden, een der Dorpen van het Ambt van Kessel, behoorende tot het Opperkwartier van Gelderland. Hij heeft (daar men zijnen ijver voor zijne Religie aan een zijde stellen, en hem daarin verschonen moet) in dit Boek betoond te zijn, een Man van groote belesenheid, van een zonderlingen vlijt in alles optezoeken, en van een goed oordeel.

Zijn Latijn is beknopt en taamelijk sierlijk. Hij heeft in hetzelfde Boek ook veele merkwaardige zaaken de Oude en midden Historie van Gelderland in het Burgerlijke betreffende, en is daarom zijn Boek in eene taamelijke achting zoo binnen- als buitenlands. Men kan zooveel goeds van de Aanteekeningen des Schoolmeesters niet zeggen. Zij zijn ruuw, en meestendeels zonder behoorlijken samenhang, maar niettemin zeer aanmerkenswaardig, en wel wegens de

VOORBERICHT.

de bijzonderheden, die zij ook behelzen.

Ik zal drie derzelven, die van de meeste aangelegenheid zijn (terwijl de zaakelijke inhoud van nog eenige anderen zijner Aanteekeningen, daar het te pas zal komen, aangehaald zal worden) met zijne eigen woorden, met zijne Spel- en Schrijffouten, en zoo als hij die in de allerplatste Venloosche Taale, van dien tijd, te boek gesteld heeft, hierop laten volgen, en dan tot mijne zaaken zelve overgaan.

No. I.

VOORBERICHT.

Nó. I.

Aanvank van de eerste Geusen Predikanten, wie (hoe) se eerst syn koemen Preediken. Patres nostri narraverunt nobis.

Den eersten Geusen Predikant is eerstmaals koemen preediken op de *Wilder Hoven*, gelegen onder deese Stat op den weg naar *Tegelen*. Toen syn de Borgers uit Curieusheit met Vrouwen en Kinderen daar na toe gelopen, en also het Getaal alle dagen meer en meer toenaam, om die Leeringen van die Predikant te hoiren, syn sy al wat nader aan *Venloo* gekomen, te weeten op *St. Anthonis Blyck* buiten de *Teegel-poort*, daar toe een Huysken stont, gelyk op de *Ny Blyk* voor de *Wesfesters (Waschvrouwen)*. Dat Huyske nog gestaan hebbende, als ik hier studeerde Anno 1624. Toen waer den *Toeloop* van Mannen en Vrouwen, en Knegten soo groot, dat sy sig verstitout hebben binnen de Stat te kommen preeken in het *Cedrons Klooster*, in een *Capelleke*, daar toe woonde de *Celle Broers*, die de *Lyken droegen*, en in mijnen tijd ingeruimpt aan de *Annunciaaten*. Toen is de toeloop

VOORBERICHT.

loop soo aangewasfen, dat sy gewapenderhand de *Kruisbroers Kerk* innamen. De Borgers van de Catholyken hebben dikwils tegen de Geusen in de waapenen gestaen, dat men alle dagen vreesden voor eenen grooten Moort. De Geusen ten lesten eenige hulp van de Rebellen inkrygende, en nu Meester wierden over de Catholieken, hebben de *Groote Kerk* ingenaamen, en sig soo te saamen Meister gemaakt van Stat en Kerken. Den valschen Predikant, die door syn Preeken de Borgers soo oproerig gemaakt had, noemden de Borgers hem Kakhoos, om dat hy op den Preekstoel gepreedikt had: Ik sal dese keer de Borgers de hoesen of kousen so vol k n, dat het in hondert jaar sal uitgewist werden, gelyk het blykt aan de *Betouwen, Lommen, Vogelsank*, en andere Geslagten. Hebben einen Gouverneur eingenaamen, genoemd Schink, die tot Nymegen nog verdronken is, tot dat de Prince van Parma Gouverneur General van dese Nederlanden quaaam, en Maastricht stormenderhand innaam. Trok daar na naar de Stat Grave, latende Venloo geblokkiert, den Kerkhof tot Blerik beschanfende, en alle morgen een scheut schoo-

VOORBERICHT.

schooten in de Stat; dan seiden de Borgers: de Henne van Blyyk leid weder een Ey. Als hy den Graaf gewonnen hat, quaaam hy voor Venloo, op een nigt de Halve Maan aan de Staai inneemende, die alle doodslaannde. Heeft de Hespourt half afgeschooten, soo men nog sien mag aan het nieuwe Metswerk, en de Stat veroverert en ingenaamen.

Op een andere plaats.

No. II.

Patres nostri narraverunt nobis

Als de beroerte der Calvinisten in dese Nederlanden begonste van dag tot dag meer aantewassen, so hebben se dese Stat ook begonnen te naderen, en met hare valsche Leeringen te vergiftigen. Als sy nu veele Borgers heimelyk met haare Leeringen getrocken hadden, soo hebben se eerst in het openbaar begonst te preekdiken op de St. Teunis t'lyk buiten de Tegelpoort, daar toe een Huiske stont, om in tyt van Regenagtig Weer daar in te schuilen, het welk
in

VOORBERICHT.

in mynen tyd daar nog stont. In dit Huysken hebben sy haare eerste Predikatie gedaan.

Als sy nu groten toeloip van de Burgers begonsten te krijgen, soo syn sy van daar in de Stat gekomen en beginnen te preeken in het Capelleke van de *Bagarden*, alias *Cellebroers* in de *Cedron*. Van daar hebben se de *St. Nicolaas Kerk* ingenaamen met geweld en gewaapenderhant. En alsoo de toeloip van dese Nieuwsgefinden alle dagen toenaam, en bykans Meister van de Stat waaren, hebben se de Moeder of wel Grootte Kerk ingenaamen, en alle de Beelden afgeworpen, voorts alles in de Kerk vernielende, Altaaren afgebroken, en haar Meister van de Stat gemaakt, en Staaten Guarnisoen ingenaamen.

Als sy nu Meister van de Stat waren, so is my dikwils van diverse Oude Mannen van 70 en 80 jaaren vertelt geworden, dat 'er eenen Calvinisten Brouwer waar, die in het Weeshuis voor de Lorgers met vergadering broude, gelyk men noch huidigendaagsch daar brout. Deese Brouwer ook eenen Beeldstormer en eenen

V O O R B E R I C H T

eenen Vyand van de Moeder Gods *Maria* en haaren Beelde, gelyk als alle de Calvinisten doen, de Heilige Maagt lasterende, is in de Groote Kerk gelopen met de andere Beeldstormers, en komende by het Beeld van de Gebenedyde Maagt, heeft met smaedlyke woorden het Beeld aldus aangesprooken: *Kom Meerken (Märytje) du hebst hier soo lang gestaan sonder dig te wermen, kom ik sal dig nou wermen;* en soo dat Beelt van de Gebenedyde Maagd afneemende is daar mede na het Weeshuis gegaan, en dat onder den Brou oven in het Vier gesteecken en laten verbranden. Als dese Lasteraar nu het Bier gaar gemaakt had en met de Gist gemaakt, so wilde dat Bier niet opgaan of geylen, maar bleef trubbel en onbequaam, also dat het Bier niet wilde opgaan of geylen. Menschen noch beesten konden dat niet drinken, ja dat meer is, geene beesten wilden die Kaf of Zuut eeten. Dese Lasteraar heeft daar na geen Bier meer kunnen brouwen, alsoo dat hy daar na twee ad driemaal in de Asse, so men seidt, broude en door armoe het Brouhuis en de Stat heeft moeten verlaten.

JAAR:

VOORBERICHT.

JAARSCHRIFT
Sancta Va ConCVLCata
s Vnt, et Conta Minata.

No. III.

Noch een ander Wonder is my van de voorschreeve Mannen en van meer andere vertelt, dat 'er eene Vrouwe alhier was van de selve Secte, die Gaaren wilde sieden, om daar na te laten weeven. Deese Vrou een Beeld uit de Groote Kerk haalende heeft haaren Man dat in stukken laten houwen, om het Gaaren daar mee te sieden; als nu het Gaaren begonst te sieden, is sulcke grote slag onder de ketel gehoord, als of een bom of springende Granaat gesprongen waar, dat sulck eene Donderflag gaaf, dat de keetel in hondert stukken braak, en het Gaaren de eene streen hier, de andere anders vloog, gans doorworren, in een gedraait en bedorven, alsoo dat er niet eenen aalingen Vaam (geheel draad) in bleef. Daar bleef ketel en Gaaren verlooren. Dat syn de Vruchten van de Beeldstormers.
De

VOORBERICHT.

De Naamen van den Brouwer als ook van de Vrouw hebben se my genoemt, en het Huis, daar het Gaaren gesooden was, maar is my vergeten.

De Naamen van den Brouwer als ook van de Vrouw hebben se my genoemt, en het Huis, daar het Gaaren gesooden was, maar is my vergeten.

